

Streszczenie pracy doktorskiej

mgr lic. Ryszarda Bednarka pt. „Nauczanie Episkopatu Polski na temat muzyki na podstawie Instrukcji o muzyce kościelnej z roku 2017 w kontekście dokumentów Kościoła”. napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. A. Filabera.

Przedmiotem pracy jest analiza nauczania Episkopatu Polski o muzyce na podstawie opublikowanych przezeń dokumentów ze szczególnym uwzględnieniem Instrukcji Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej z roku 2017 na tle nauczania Stolicy Apostolskiej w oparciu o literaturę przedmiotu.

Praca podzielona jest na pięć rozdziałów. Pierwszy prezentuje dokumenty Kościoła dotyczące muzyki poczynając od Soboru Watykańskiego II. Omówione zostały zarówno dokumenty Stolicy Apostolskiej, jak i Kościoła polskiego. Drugi rozdział pracy zajmuje się rolą muzyki w Kościele, w tym jej odniesieniom teologicznym i duszpasterskim na tle innych sztuk. Trzeci, centralny rozdział pracy, poświęcony jest muzyce w celebracji Mszy świętej. Przedstawiono kolejno wszystkie osoby zaangażowane w działania muzyczne, następnie zaś przeanalizowano poszczególne obrzędy Mszy. Czwarty rozdział obejmuje zagadnienia związane z przeżywaniem roku liturgicznego, celebrowaniem Liturgii Godzin, a także sprawowaniem sakramentów, omawia również nabożeństwa. Ostatni rozdział pracy zbiera pozostałe aspekty nauczania Episkopatu Polski o muzyce. Podejmuje problemy takie, jak muzyka instrumentalna, koncerty w kościołach, transmisje medialne liturgii, kwestie formacji muzycznej, muzykaliów, a także instytucji wspierających działalność muzyczną w polskim Kościele.

Nauczanie Episkopatu Polski na temat muzyki jest ściśle zakorzenione w nauczaniu Stolicy Apostolskiej. Wybrane aspekty wyodrębnione są w sposób bardziej szczegółowy. Nauczanie uwzględnia specyfikę Kościoła polskiego z jego zwyczajami, tradycjami i uwarunkowaniami kulturowymi. Szczególne miejsce wśród krajowych dokumentów zajmuje Instrukcja o muzyce kościelnej z roku 2017. Jak na swoją rangę posiada ona niezwykle głęboką i rozbudowaną część teologiczną. Swoim zasięgiem obejmuje wszelką muzykę, która funkcjonuje w polskim Kościele, tak podczas liturgii, jak i poza nią.

W centrum nauczania Kościoła znajduje się liturgia, zwłaszcza celebacja Mszy świętej. Muzyka jest jej integralną częścią, współtworząc święte obrzędy. Musi ona posiadać odpowiedni charakter, właściwy świętości liturgii. Samo obcowanie z muzyką może być drogą do spotkania z Bogiem poprzez piękno. Wzorem muzyki kościelnej jest chorał gregoriański. Biskupi postulują zwiększenie udziału śpiewów chorałowych w życiu muzycznym polskich parafii. Największym szacunkiem wśród instrumentów cieszą się organy piszczałkowe.

Każdą celebację należy starannie przygotować. Oznacza to również staranny dobór śpiewów, które służą budowaniu jedności uczestników liturgii, wprowadzając ich zarazem w treść

danego dnia, czy poszczególnych obrzędów. Wyważona proporcja elementów śpiewanych i recytowanych, a także odpowiednio dobrane melodie pozwalają podkreślić ważniejsze elementy liturgii, a w szerszej skali bardziej uroczyste obchody w ciągu tygodnia czy roku. W przeżywaniu liturgii jako celebracji całego Kościoła kluczową rolę pełni wierność normom liturgicznym.

Nauczanie Episkopatu zawiera szereg wskazań szczegółowych, a nawet wykonawczych. Doprecyzowują one kształt obrzędów, niekiedy postulując zmiany istniejących w parafiach zwyczajów. Instrukcja z roku 2017 opisuje wszystkie elementy Mszy świętej, w których możliwy jest śpiew lub gra instrumentalna. Biskupi podkreślają duszpasterską wartość muzyki instrumentalnej, wykonywanej zarówno w odpowiednich momentach liturgii, jak i w roli przygotowania do niej.

Przedmiotem troski pasterskiej biskupów jest także Liturgia Godzin. W świątyniach w każdą niedzielę powinno się sprawować Nieszpory z udziałem ludu. Szczególnie starannie należy celebrować Liturgię Godzin podczas Triduum Paschalnego.

Muzyka obecna jest podczas sprawowania sakramentów. Biskupi analizują teologiczne znaczenie każdego z nich, postulując odpowiednio dobrane śpiewy. Dołączają także szczegółowe wskazówki wykonawcze i korygują niewłaściwe zwyczaje.

Świątynia pozostaje przestrzenią sakralną również wówczas, gdy nie sprawuje się tam liturgii. Pozostaje to zasadą także w odniesieniu do koncertów i innych wydarzeń, które mogą się w niej odbywać. Miejscem wymagającym szczególnego szacunku zawsze pozostaje prezbiterium, a w nim ołtarz i ambona.

Szczególnie starannie należy przygotować liturgię, która ma być transmitowana w mediach. Musi ona mieć charakter wzorcowy. Obok starannego zachowania norm liturgicznych konieczna jest również troska o to, aby nie stała się ona miejscem promocji poszczególnych jej uczestników.

Niezwykle istotnym obszarem zainteresowania biskupów jest formacja liturgiczna i muzyczna. Jej skuteczność wpływa bowiem na kształt życia Kościoła nie tylko w obecnym czasie, ale i w przyszłości. Formację powinni podjąć wszyscy uczestnicy liturgii, zgodnie ze swoją funkcją i posługą pełnioną w zgromadzeniu. Wskazania obejmują kapłanów, asystę, a także ogół ludu. Szczególna troska dotyczy muzyków kościelnych, a więc organistów, kantorów i członków zespołów śpiewaczych.

Pomocą w działalności muzycznej są odpowiednie śpiewniki, biblioteki nutowe i nagrania. Pasterze Kościoła wzywają również do tworzenia nowych kompozycji. Nad stanem muzyki w diecezjach czuwają Komisje Muzyki Kościelnej i inne powołane do tego celu organizacje.

Nauczanie Episkopatu Polski o muzyce jest niezwykle bogate i szczegółowe. Jego treść przynajmniej częściowo pozostaje jednak w sferze postulatów. Staranne wprowadzenie ich w życie, zwłaszcza w obszarze formacji, powinno pozostawać troską polskiego Kościoła przez najbliższe lata.

8.XII.2022

Ryszard Berdowski